

освітньої мети на етапі базової середньої освіти і якості дидактичного забезпечення освітнього процесу, у якому ця практична складова не завжди у повній мірі актуалізується, а відповідно – освітня діяльність усіх учасників освітнього процесу недостатньо орієнтована на практично вагомий результат, який сприятиме успішній соціалізації учнів/учениць.

Ключові слова: читацька грамотність, читання з розумінням, ключові компетентності, компетентнісний підхід.

Список використаних джерел та літератури

1. Державний стандарт базової середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 898 від 30.09.2020 року). URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
2. Новосьолова В. І. Уроки PISA-2018: аналіз результатів та методичні поради вчителям української мови і літератури. Українська мова і література в школі. 2020. № 1 (148). С. 3–8. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/718905/1/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%8C%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf>
3. PISA: читацька грамотність / уклад. Т. С. Вакуленко, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко. Київ: УЦОЯО, 2017. 123 с. URL : https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/PISA_Reading.pdf
4. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 / кол.авт. : М. Мазорчук (осн. автор), Т. Вакуленко, В. Терещенко, Г. Бичко, К. Шумова, С. Раков, В. Горох та ін. ; Український центр оцінювання якості освіти. Київ : УЦОЯО, 2019. 439 с. URL : http://testportal.gov.ua//wp-content/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf

*Шевчук Лариса Миколаївна,
канд. пед. наук, ст. наук. співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО І ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДІВ У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ

Реалізація ідеї застосування компетентнісного підходу – це один із пріоритетів оновлення загальної середньої освіти України. Для компетентнісного підходу властиве формування в учнів ключових і предметних компетентностей, здатності самостійно діяти у різних життєвих ситуаціях, відмова від нарощування обсягу навчальної інформації на користь практичної

діяльності. Реалізація компетентнісного підходу потребує переосмислення й корекції цілей і змісту освіти, методологічної перебудови освітнього процесу.

Для ефективного навчання української мови необхідне чітке усвідомлення сутності терміну «компетентність». Зокрема у чинному Законі України «Про освіту» поняття «компетентність» трактовано як динамічну комбінацію «знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та / або подальшу навчальну діяльність» [1]. Науковці детермінують дефініцію «компетентність» як інтегративну якість чи сукупність якостей особистості (що охоплює знання, уміння, навички, досвід, ставлення, цінності, які, до того ж, спеціально структуровані), яка «набувається у процесі навчання та особистого пізнавального і життєвого досвіду» [6, с. 4], та є цільовим і результативним компонентом освітнього процесу, результативно-діяльнісною характеристикою освіти.

На нашу думку, для ефективного навчання української мови доцільне застосування на інтегративній основі компетентнісного й диференційованого підходів. Диференціація (згідно із лексичним значенням слова) – це поділ, розподіл, роздрібнення, розчленування, розщеплення, розбивка. Урахування смислових відтінків терміну «диференціація» стимулює до здійснення: роздрібнення на відмінні частини, групи, форми, ступені; розрізнення із урахуванням деталей; градацію і класифікацію (із урахуванням відмінностей); застосування диференційованого підходу (із максимальним урахуванням критеріїв здійснення диференціації).

У процесі навчання української мови як державної доцільне застосування диференційованого підходу у контексті формування таких компетентностей: комунікативної (яка, за твердженням Ф. Бацевича, М. Вашуленка охоплює мовну, мовленнєву, соціолінгвістичну та соціокультурну компетентності), мовної, мовленнєвої, текстової, текстотворчої, соціокультурної. Таким чином здійснюється охоплення таких аспектів:

- формування позитивної мотивації до спілкування, здатності

встановлювати і підтримувати контакти з оточуючими людьми, оволодіння стратегіями спілкування у різних комунікативних ситуаціях;

- засвоєння знань про мову, її словниковий склад, граматичну структуру та ін.;

- формування вмінь «вести діалог, сприймати і будувати усні і писемні монологічні і діалогічні висловлювання різних видів, типів, стилів і жанрів» [3, с. 13], оцінювати результати власної мовленнєвої діяльності, користуватися усною і писемною мовою у різних сферах суспільного життя;

- засвоєння знань про текст й оволодіння вміннями й навичками, необхідними для здійснення різних процесів текстової діяльності (сприйняття, розуміння і породження текстів), формування готовності і здатності створювати вторинні та власні зв'язні висловлювання різних типів і стилів мовлення;

- ознайомлення українською мовою з інформацією про культуру й історію України, її економіку та ін., звичаї й традиції своєї національної спільноти).

Комплексність у застосуванні диференційованого підходу у контексті формування компетентностей учнів полягає у наступному:

- реалізація компетентнісного підходу під час вивчення української мови за рахунок інваріантної та заняття варіативної складових Типового навчального плану;

- застосування різних форм організації навчальної діяльності учнів (здійснення індивідуальної навчальної діяльності в умовах індивідуальної, групової або фронтальної роботи; спільної діяльності в умовах групової або фронтальної) із урахуванням спорідненості / неспорідненості мов, рівня володіння кожним учнем / ученицею українською мовою та рідною мовою;

- використання різних типів диференціації (за темпом навчальної діяльності; за ступенем самостійності у навчальній діяльності (самостійна, напівсамостійна завдяки наданню допомоги іншим учнем / ученицею або вчителем, спільна навчальна діяльність); за кількістю учнів (індивідуальна робота, робота в парах або групах, загальнокласна робота); зумовлена специфікою змісту навчання (різна кількість, складність завдань завдяки вмісту

або відсутності детальної інструкції, зразка, довідки, різному обсягу і складності текстів тощо).

У процесі вивчення української мови як другої мови доцільне диференційоване використання різних видів усного або письмового перекладу (усного, – послідовного або синхронного); письмового, – точного або вільного, повного або скороченого чи фрагментарного).

Ключові слова: компетентнісний підхід, диференційований підхід, навчання української мови, вивчення української мови як державної.

Список використаних джерел та літератури

1. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 01.03. 2024).
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики. / Під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.
3. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах. / М. І. Пентилюк та ін.; за ред. М. І. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2004. 400 с.
4. Редько В. Г. Організація компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі : метод. рекомендації. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2019. 36 с.
5. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підручник. Київ : Грамота, 2012. 504 с.
6. Савченко О.Я. Концепція розроблення нової редакції Державного стандарту початкової загальної освіти. Початкова школа. 2010. №4. С. 1–5.
7. Differenzierung. URL : <https://www.duden.de/rechtschreibung/Differenzierung> (Datum der Bewerbung 10.02. 2023).

*Шуневич Оксана Михайлівна,
канд. пед. наук,
Комунальний заклад «Житомирський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти»
Житомирської обласної ради,
м. Житомир, Україна*

ПІДГОТОВКА УЧНІВ ДО АРГУМЕНТОВАНОГО ПИСЬМА: ОРІЄНТИРИ ДОБОРУ ТЕКСТІВ

Питання навчання учнів аргументовано викладати власні думки на письмі останнім часом актуалізувалося як у наукових дослідженнях, так і в прикладних методичних дискусіях. Уведення в програми з української мови такого виду роботи як написання аргументованого есею вимагає пильної уваги щодо якісної підготовки учнів до цієї роботи. Науковці досліджують різні аспекти